

Çocuk Edebiyatında Mana-i Harfi: Din^i Eğitim ve Tefekkür Yaklaşımı
Mana-i Harfi in Children's Literature: An Approach to Religious Education and Contemplation

Hikmet AKDEMİR

Prof. Dr., Hitit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslami Bilimler Bölümü, Tefsir Anabilim Dalı Prof. Dr., Hitite University, Faculty of Theology, Department of Basic Islamic Sciences, Studies of Exegesis Çorum / Türkiye hikmetakdemir@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0090-4574

Makale Türü / Article Type

Geliş Tarihi / Date Received
22 Eylül 2024 / September 2024

Kabul Tarihi / Date Received
20 Aralık 2024 / December 2024

Yayın Sezonu / Issue
Haziran – Aralık 2024 / June – December 2024

Sayı / Issue
18

Atıf / Cite as: Eker, Zeki. "Bilimsel Bilgiyi Yorumlama Metodu Üzerine: On the Method of Interpreting Scientific Knowledge". *Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi – Katre International Human Studies Journal* 18 (Haziran/Aralık 2024 – June-December 2024), 1-31.

<https://doi.org/10.53427/katre.1015849>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/katre/policy>

Copyright © Published by İstanbul İlim ve Kültür Vakfı / Istanbul Foundation for Science and Culture, İstanbul, Turkey. All rights reserved.

Hız. Peygamber'in Yemeklerin Bereketlenmesine Dair Mucizeleri (Mu'cizat-ı Ahmediye Risalesi'nin Yedinci Nükteli İşareti'nde Yer Alan Rivayetlerin Kaynak Tahlili)

The Prophet's Miracles on the Blessing of Food

Öz

On Dokuzuncu Mektup veya diğer adıyla “Mu'cizat-ı Ahmediye (s) Risalesi” Bediüzzaman Said Nursi'nin “Mektubat” adlı eserinde Hz. Peygamber'in (s) bir kısım mucizelerini serdettiği bölümdür. Bu mucizelerden yemeklerin bereketlenmesine dair olan rivayetler, söz konusu mektubun Yedinci Nükteli İşaret'inde yer almaktadır.

Bediüzzaman yemeklerin bereketlenmesine dair örneklere geçmeden önce bu rivayetlerin sıhhatini teyit eden bir mukaddime ile söze başlar. Bu mukaddimede rivayetlerin birçok tarikle gelmiş olmasının yanı sıra bir topluluk huzurunda meydana gelen olayı, ona şahit olanlardan birkaçının rivayet etmesine rağmen diğerlerinin bunu sükut ile ikrar etmelerinin o rivayetin hepsi tarafından rivayet edildiği anlamına geldiğini ifade eder. Zira sahabe gibi son derece dürüst olan insanların Hz. Peygamber (s), İslam dini ve kendileriyle ilgili bir hususta en ufak bir yalan ya da çarpıtmaya izin vermeleri asla söz konusu olamaz. Bu şekilde sahabeden gelen rivayetlerin tabiîn tarafından yazıyla kaydedildiğini, onlardan da meşhur muhaddislerin bunları belli kıstaslarla sahih olanlarını, zayıf ve uydurulmuş olanlardan ayıklayarak eserlerine aldıklarını belirten Bediüzzaman, zikredilen bu sebeplerden dolayı söz konusu rivayetlerin safiyetinden şüphe edilmemesi gerektiğini vurgular. Akabinde yemeklerin bereketlenmesini anlatan rivayetlerden seçtiği on altı misali zikreder.

Bediüzzaman bu rivayetleri naklederken bazen bir ya da birkaç kaynak ismi belirtir. Bazen de herhangi bir kaynak belirtmeden bunların sahih kaynaklarda yer aldığı söylemekle yetinir ve sadece hadis ilk râvîsini zikreder. Malum olduğu üzere klasik usule göre yazılan eserlerde genellikle rivayetin sahibi ya da kitabın ismi kaynak olarak zikredilir, günümüzde olduğu gibi detaylı bir kaynak tanıtımı yapılmazdı. Bediüzzaman Said Nursi de eserlerini klasik usüle göre kaleme aldığı için genellikle rivayetlerin bab isimlerini, kaynağın sayfa numarasını zikretmemiştir. Ancak rivayetlerin bu şekilde kaynaklarının detaylı olarak gösterilmesi hususu, günümüzde önem kazanmış, ilmi eserlerde kaynakların bu şekilde belirlenmesi, mutlaka uyulması gereken bir teamül haline gelmiştir. Bu sebeple Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerindeki söz konusu eksikliklerin giderilmesi, günümüzde ihtiyaç duyulan bir teamülün yerine getirilmesi demektir. Dolayısıyla doküman analizi yönteminin kullanıldığı bu makalenin amacı, Bediüzzaman'ın Hz. Peygamber'in (s) yemeklerin bereketlenmesini anlatan mucizelerine dair naklettiği rivayetlerin kaynaklarını tespit etmektir. Yapılan analiz ve değerlendirmeler ışığında bu konuda nakledilen rivayetlerin sahih hadis ve erken dönem Siyer ya da Tabakat kaynaklarında yer alan rivayetlerle birebir örtüştüğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kelâm, Rivayet, Mucize, Said Nursi, Risale-i Nur, Yemeklerin Bereketlenmesi.

Abstract

The Nineteenth Letter, also known as “Mu'cizat-ı Ahmediye (s) Risalesi”, is the chapter in Bediüzzaman Said Nursi's “Mektubat/Letters” in which he presents some of the miracles of the Prophet (s). Among these miracles, the narrations about the blessing of food are included in the Seventh Subtile Sign of the letter in question.

Bediuzzaman begins with an introduction that confirms the authenticity of these narrations before moving on to examples of the blessing of food. In this introduction, he states that in addition to the fact that the narrations come from many narrators, the fact that an event that occurred in the presence of a group of people is narrated by a few of those who witnessed it, and the others confirm it with silence, means that the narration was narrated by all of them. This is because people like the Companions, who were extremely honest, would never allow the slightest lie or distortion in a matter concerning the Prophet (s), the religion of Islam and themselves. Bediuzzaman emphasizes that the narrations from the Companions were recorded in writing by the tabiîn, and from them, the famous muhaddiths took them into their works by separating the authentic ones from the weak and fabricated ones with certain criteria, and emphasizes that the purity of the narrations in question should not be doubted for these reasons. He then cites sixteen examples he selected from the narrations describing the blessing of food.

While narrating these narrations, Bediuzzaman sometimes names one or more sources. At other times, he does not mention any source but simply states that they are found in authentic sources and mentions only the first narrator of the hadith. As is known, in works written according to the classical method, the author of the narration or the name of the book was usually mentioned as a source, and a detailed source introduction was not made as it is today. Since Bediuzzaman Said Nursi also wrote his works according to the classical method, he generally did not mention the names of the bab of the narrations or the page number of the source. However, the issue of showing the sources of the narrations in detail has gained importance today, and determining the sources in this way in scholarly works has become a custom that must be followed. For this reason, eliminating these deficiencies in Bediuzzaman Said Nursi's works means fulfilling a custom that is needed today. Therefore, the aim of this article, which uses the document analysis method, is to identify the sources of the narrations that Bediuzzaman narrates about the Prophet's (s) miracles about the blessing of food. In the light of the analysis and evaluations made, it has been concluded that the narrations on this subject overlap exactly with the narrations in the authentic hadith and early Siyar or Tabakat sources.

Keywords: Theology, Narration, Miracle, Said Nursi, Risale-i Nur, Blessing of Food.

Giriş

XIX. Yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve yaklaşık yarım asır kadar sonra bütün Avrupa'ya yayılan pozitivistimin İslam coğrafyasında da bazı etkileri oldu. Bu etkilerden biri de bazı âlimler tarafından bütün olayların sebep-sonuç ilişkisi içinde açıklanmaya çalışılmasıdır. Bunun doğal bir sonucu olarak söz konusu İslam bilginleri Allah'ın peygamberleri tasdik ve teyit etmek üzere onlara bahşettiği mucizeleri ya tamamen reddetme ya da sıradan tabiat olayları ile izah etme yoluna gittiler.

Çağdaş dönemde birçok temsilcisi olan bu görüşün en önde gelen taraftarlarından birinin Muhammed Esed (1900-1992) olduğu söylenebilir. Esed Kur'an-ı Kerim'de zikri geçen Peygamber mucizelerini genellikle seleften gelen sahih rivayetleri göz ardı ederek, lafızları zorlayarak ve hakiki manaları delil göstermeden mecazi manalara hamlederek sıradan olaylarmiş gibi izah etmeye çalışır. Örneğin Esed, Hz. Musa'nın asasını vurması sonucunda Kızıl Deniz'de suların çekilip yol açılmasını med-cezir olayına bağlar(Esed, 2000: 247). Hz. İsa'nın Allah'ın izni ile ölmüş insanları muvakkaten hayata döndürmesini, doğuştan kör olanı ve cüzzamlıyı iyileştirmesini mecaza hamlederek onun ruhen ölmüş olan topluma/insana yeniden hayat vermesi olarak yorumlar(Esed, 2000: 99).

Bu akıma karşı eskiden olduğu gibi çağımızda da bazı İslam âlimleri mucizelerin sübutuna dair eserler telif etmişlerdir. Bediüzzaman Said Nursî bunlardan biridir. Bediüzzaman *Mektubat* adlı eserinin “On Dokuzuncu Mektup” ya da “Mu’cizat-ı Ahmediye” diye isimlendirdiği bölümü Hz. Peygamber'in (s) mucizelerine ayırmıştır. Mucizeleri zikretmeden önce rivayetlerin sıhhat derecesine dair bazı kaideler dile getirmiştir. Akabinde çeşitli başlıklar altında tasnif ettiği rivayetleri nakletmiştir. Bu başlıkları “gaybî haberler, yemeklerin bereketlenmesi, su unsurunda tezahür eden mucizeler, ağaç unsurunda tezahür eden mucizeler, dağ-taş gibi cansız varlıklarda tezahür eden mucizeler, Onun duasıyla hasta ve yaralıların şifa bulması, hayvanlar taifesinde tezahür eden mucizeler, irhasât, Hz. Peygamber'in (s) zatı ve Kur'an-ı Kerim” diye sıralamak mümkündür.

Bu makalede yukarıdaki tasnif içinden sadece “Yedinci Nükteli İşaret” başlığı altında yer alan ve mucizevi olarak yemeklerin bereketlenmesine dair nakledilen rivayetler kaynak açısından tahlil edilecektir.

Bediüzzaman, bu kabil mucizelerin çoğunun büyük bir topluluk huzurunda meydana geldiğini, o olaya şahit olanlardan hiçbirinin rivayeti nakledenlerin anlattıklarına itiraz etmediklerini, söz konusu rivayetlerin pek çok sahabe tarafından tabiiine nakledildiğini; dolayısıyla bunların katiiyet ifade eden manevî tevatür derecesine ulaşarak bize sağlam bir şekilde geldiğini belirtir(Bediüzzaman Said Nursî, 2005: 165-167). Akabinde bu rivayetlerden on altısını zikreder. Şimdi onları sırasıyla görelim.

1. Hz. Peygamber'in (s) Hz. Zeyneb'le Evlendiğinde Verilen Düğün Yemeğinin Bereketlenmesi

Enes b. Mâlik'ten (ö. 93/712-13), gelen bu ilk rivayete göre Hz. Peygamber'in (s) Hz. Zeyneb'le evlenmesinden dolayı düğün ziyafeti verdiği sırada Hz. Enes, annesi Ümmü Süleym'in bir iki avuç hurmayı yağla kavurarak hazırladığı yemeği getirir. Hz. Peygamber (s) de Hz. Enes'e yolda karşılaştığı herkesi davet etmesini emreder. Böylece toplanan üç yüz civarındaki davetlinin hepsi o azıcık yemekten yer ve doyar. Kalan yemeği kaldırırken Hz. Enes onun eksilip

eksilmediğini, getirdiği andaki miktarından az mı çok mu olduğunu kestiremez(Bediüzzaman Said Nursî, 2005: 167).

Kadı İyâz'ın (ö. 544/1149) *Şifa*'sındaki lafızları esas aldığı anlaşılan Bediüzzaman bu rivayete kaynak olarak başta Buhârî (ö. 256/870), Müslim (ö. 261/875) olmak üzere Kütüb-i Sitte'yi gösterir(Bediüzzaman Said Nursî, 2005: 167). Tespit edebildiğimiz kadarıyla bu rivayet, onun beyanına mutabık olarak Ebû Dâvûd (ö. 275/889) ve İbn Mâce'nin (ö. 273/887) *Sünen*'lerinin dışındaki Kütüb-i Sitte'nin yanı sıra diğer pek çok hadis ve Siyer/Tabakat kaynaklarında geçmektedir(İbn Sa'd, 1990: 93; Ahmed b. Hanbel, 2001: 105; Buhari, 1422: 22; Müslim b. Haccâc: 1052; Nesâî, 2001: 223; Kadı İyâz, 1407: 572). İbn Mâce'nin *Sünen*'inde ise benzer bir rivayet mevcuttur. Bu rivayetin ilkinden farkı, aynı olayın düğün yemeğinde değil de Hz. Enes'in annesinin Hz. Peygamber'i (s) evine daveti sırasında onun evinde meydana gelmiş olmasıdır(İbn Mâce: 1109).

2. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin Evinde Gerçekleşen Mucize

Bediüzzaman ikinci misalde herhangi bir kaynak vermeden doğrudan rivayete geçer. Bu mucize Hz. Peygamber'in (s) hicret edip Medine'ye geldiğinde ilk durağı olan Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin (ö. 49/669) evinde gerçekleşir. Rivayete göre Ebû Eyyûb el-Ensârî, iki kişilik yemek hazırlar. Hz. Peygamber (s) ise ona, kendisi ve Hz. Ebû Bekir (ö. 13/634) için hazırladığı bu yemeğe sırasıyla Ensar'ın ileri gelenlerinden otuz, altmış ve yetmiş kişi çağırmasını emreder. Gruplar hâlinde gelen davetlilerin hepsi bu yemekten yerler. Ancak yemek daha tükenmez ve bir miktarı kaplarda kalır. Gelenlerin hepsi bizzat şahit oldukları bu mucize vesilesiyle Müslüman olurlar(Nursî, 2005: 168).

Yukarıdaki ilk örnekte olduğu gibi Kadı İyâz'ın *Şifa*'sındaki lafızların esas alındığı bu rivayet birçok sahih hadis kaynağında mevcuttur(Taberânî, 1994: 185; Beyhakî, 1405: 94; Heysemî, 1994: 303; Kadı İyâz, 563; Müttakî el-Hindî, 1981: 422-423; Ali el-Kârî, 1411: 607).

3. Bir Gazvede Gerçekleşen Mucize

Bediüzzaman üçüncü misal olarak bir gazvede meydana gelen mucizevî bereketi zikreder; rivayetin geçtiği kaynaklara değinmeyip sadece dört tarikile gelen rivayetin ilk râvîlerinin isimlerini vermekle yetinir. Olay özetle şöyle vaki olur: “Bir gazvede ordu aç kalır. Allah Resûlü (s) herkesin heybesinde kalan yiyecekleri getirmesini emreder. Bunun üzerine herkes az miktarda hurma getirir. En fazla getiren dört avuç kadar getirir. Toplanan hurmalar bir kilimin üzerine konur. Bunların hepsi oturmuş bir keçinin cirmine eşit bir miktara ancak ulaşır. Hz. Peygamber (s) bereketle dua eder. Akabinde ordunun bütün fertlerinin teker teker gelip kaplarını doldurmasını emreder. Bütün kaplar doldurulduğu hâlde kilimde işin başında toplanan hurmadan daha fazlası kalır(Nursî, 2005: 168).”

Bu rivayet başta Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'leri olmak üzere birçok sahih hadis kaynağında mevcuttur (Taberânî, 1994: 185; Beyhakî, 1405: 94; Heysemî, 1994: 303; Kadı İyâz, 563; Müttakî el-Hindî, 1981: 422-423; Ali el-Kârî, 1411: 607).

4. Abdurrahman b. Ebû Bekir'in Şahit Olup Naklettiği Mucize

Hz. Ebû Bekir'in oğlu Abdurrahman b. Ebû Bekir (ö. 53/673) şahit olduğu bir bereket mucizesini şöyle anlatır: “Biz yüz otuz kadar sahabe bir seferde Allah Resûlü (s) ile beraberdik. Ekmek pişirilmesi için dört avuç miktarda bir hamur yoğruldu. Bir de keçi kesildi. Keçinin sadece ciğer ve böbrekleri kebab yapıldı. Hz. Peygamber (s) oradaki yüz otuz sahabeden her

birine o kebaptan kesip bir parça verdi. Akabinde pişmiş eti iki kâseye koydu. Hepimiz karnımız doyuncaya kadar ondan yedik. Yemek bitmedi ve arttı. Artan yemeği ben deveye yükledim(Nursî, 2005: 168-169).”

Bediüzzaman bu rivayetin başta Buhârî ve Müslim olmak üzere sahih kaynaklarda zikredildiğini belirtir(Nursî, 2005: 168). Onun beyanına mutabık olarak bu rivayet, Buhârî ve Müslim’in *Sahih*’lerinin yanı sıra birçok sahih kaynaktan geçmektedir(Ahmed b. Hanbel, 29/231; Buhârî, 3/163, 7/69; Müslim, 3/1626; Bezzâr, 1988-2009: 6/229; Ebû Nu‘aym el-İsfahânî, 1986: 1/418; Beyhakî, 6/95; Kadı İyâz, 1/564; Süyûtî, 2/80; Ali el-Kârî, 1/608-609).

5. Hendek Gazvesi Günlerinde Tezahür Eden Mucize

Bediüzzaman beşinci misal olarak zikrettiği rivayetin sahih kitaplarda nakledildiğini belirtmekle yetinir ve herhangi bir kaynağın adını vermez. Akabinde ilk râvi Câbir b. Abdullah el-Ensârî’nin (ö. 78/697) yeminle şöyle dediğini kaydeder: “Ahzâb/Hendek gazvesi günlerinden birinde dört avuç olan bir sâ’ [yaklaşık üç kilogram] arpa hamurundan yapılan ekmek ile bir yaşındaki bir oğlak etinden ibaret olan yemekten bin kişi yedi ve karnını doyurdu. Yiyecekler ise eksilmeden kaldı. O gün yemek benim evimde pişirildi. Bin kişi yemek yiyip gittiği hâlde dolu olan tenceremizde hâlen daha et kaynıyor, hamurdan ekmek yapılıyordu. Hz. Peygamber (s) o tencereye ve hamura mübarek ağzının suyunu koyup bereketle dua etmişti(Nursî, 2005: 168).”

Bu rivayet de önceki gibi Buhârî ve Müslim’in *Sahih*’lerinin yanı sıra birçok sahih kaynaktan geçmektedir(Buhârî, 5/108; Müslim, 3/1610; Hâkim en-Nisâbüri, 1990: 3/32; Beyhakî, 3/425-426; Kadı İyâz, 1/562; Süyûtî, 1/376-377; Ali el-Kârî, 1/606-607).

6. Hz. Enes’in Amcası Ebû Talha el-Ensârî’nin Naklettiği Mucize

Bediüzzaman Altıncı Misal başlığı altında kaynak göstermeden sahih bir nakille geldiğini belirterek ilk râvi olan Hz. Enes’in (ö. 93/711-712) amcası Ebû Talha el-Ensârî’nin (ö. 34/654-655) anlattığı şu olayı zikreder: “Allah Resûlü (s) yetmiş seksen kişiyi Enes’in koltuğu altında getirdiği az miktardaki arpa ekmeği ile doyurdu. O az miktardaki ekmeklerin parça parça bölünmesini emredip bereketle dua etti. Ev dar olduğu için davetliler onar onar gruplar hâlinde geldiler ve karınlarını doyurup gittiler(Nursî, 2005: 169).”

Bu rivayet de bazı ufak değişikliklerin mevcut olduğu farklı vecihlerle Buhârî ve Müslim’in *Sahih*’lerinin yanı sıra birçok sahih kaynaktan geçmektedir(Mâlik b. Enes, 1985: 5/1357; Buhârî, 8/140; Müslim, 3/1612-1613; Tirmizî, 6/28; İbn Hibbân, 1988: 14/470; Taberânî, 25/107; Ebû Nu‘aym, 1/415; Beyhakî, 6/89; Kadı İyâz, 1/561-562; Süyûtî, 2/77; Ali el-Kârî, 1/606).

7. Hz. Câbir b. Abdullah el-Ensârî’nin Naklettiği Mucize

Bediüzzaman “Yedinci Misal” olarak zikrettiği rivayetin *Şifâ* ve Müslim’in *Sahih*’i gibi muteber kaynaklarda geçtiğini beyan ettikten sonra Hz. Câbir’in şu sözlerini nakleder: “Bir adam, Hz. Peygamber’den (s) ailesi için yiyecek istedi. Allah Resûlü (s) ona yarım yük arpa verdi. Uzun bir müddet bu adam, ailesi ve misafirleri o arpadan yedikleri hâlde tükenmedi. Arpanın bitmediğini görünce ‘Acaba ne kadar eksilmiş?’ diye merak edip ölçtüler. Bundan sonra bereket kalktı ve arpa eksilmeye başladı. Bunu fark eden adam Allah Resûlü’ne (s) geldi ve durumu anlattı. Bunun üzerine Allah Resûlü (s) ona ‘Eğer onu ölçekle ölçmeseydiniz hayatınız boyunca size yeterdi’ buyurdu(Nursî, 2005: 169-170).”

Bu rivayet Bediüzzaman’ın beyanına mutabık olarak Kadı İyâz’ın *Şifâ’sı* ve Müslim’in *Sahih*’i başta olmak üzere birçok sahih hadis kaynağında mevcuttur(Ahmed b. Hanbel, 22/462; Müslim, 4/1784; Beyhakî, 6/114; Kadı İyâz, 1/561; Süyûtî, 2/86; Ali el-Kârî, 1/605-606; Nursî, 170).

8. Hz. Semure b. Cündüb'ün Naklettiği Mucize

Bediüzzaman sekizinci misale başlarken nakledeceği rivayetin Tirmizî (ö. 279/892), Nesâî, Beyhakî (ö. 458/1066) ve Kadı İyâz'ın eserleri gibi sahih kaynaklarda varit olduğunu belirtir. Bu beyandan sonra Semure b. Cündüb'ün (ö. 60/680) şöyle dediğini kaydeder: “Allah Resûlü'ne (s) bir kâse et geldi. Sabahtan akşama kadar insanlar gruplar hâlinde gelip o kâsedeki tükenmeyen etten yediler(Nursî, 2005: 170).”

Bu rivayet, Bediüzzaman'ın beyanına mutabık bir şekilde onun gösterdiği kaynakların yanı sıra diğer birçok sahih hadis kaynağında mevcuttur (Ahmed b. Hanbel, 33/361-362; Tirmizî, 6/24; Nesâî, 6/256; İbn Hibbân, 14/464; Taberânî, 7/232; Ebû Nu'aym, 1/428; Beyhakî, 6/93; Kadı İyâz, 1/580; Süyûtî, 2/79; Ali el-Kârî, 1/608).

9. Hz. Ebû Hüreyre'nin Naklettiği Mucize

Bediüzzaman Dokuzuncu Misalin güvenilir müellifler tarafından nakledildiğini söyler ve bunlardan örnek olarak üç tanesini zikreder: Şifâ-i Şerif'in müellifi Kadı İyâz, İbn Ebî Şeybe (ö. 235/849) ve Taberânî (ö. 360/971). Bu kaynak bilgisinden sonra “Ebû Hüreyre (ö. 58/678) der” diyerek ondan nakledilen bereket mucizesine dair rivayete geçer: “Resûlü Ekrem (s) bana Mescid-i Şerif'in suffesini mesken edinen yüzden fazla fakir muhaciri davet etmemi emretti. Ben de onları arayıp buldum ve topladım. Hepimiz için bir tabla yemek kondu. Biz istediğimiz kadar o yemekten yiyip kalktıktan sonar yemek tabağı önümüze nasıl konduysa öyle dolu olarak kaldı. İlk yemek ile geriye kalan son yemek arasındaki tek fark, ikincisinde parmakların izinin yemeğin üzerinde görülmesiydi(Nursî, 2005: 170).”

Diğerlerinde olduğu gibi bu rivayet de Bediüzzaman'nın gösterdiği üç kaynağın yanı sıra başka bazı sahih kaynaklarda da mevcuttur (İbn Ebî Şeybe, t.y.: 6/314; Taberânî, t.y.: 3/195; Heysemî, 8/308; Kadı İyâz, 1/565; Süyûtî, 2/81; Müttakî el-Hindî, 12/426-427; Ali el-Kârî, 1/610).

10. Hz. Ali'nin Naklettiği Mucize

Bediüzzaman Onuncu Misalde zikredeceği rivayetin kaynağını belirtmeden doğrudan ilk râvîsinin adını verir ve şöyle diyerek mucizevî olayı anlatmaya başlar: “Hz. İmam-ı Ali (ö. 40/661) der: Resul-i Ekrem (s) Abdülmuttalib Oğulları'nı topladı. Onlar kırk kişi idiler. Onlardan bazıları bir deve yavrusunu yer ve dört kıyye⁵¹ süt içerdi. Onların hepsi için bir avuç kadar yemek yaptı; ağaçtan yapılmış bir kap içinde üç-dört kişiye ancak yetecek kadar süt getirdi. O azıcık yemek ve sütle hepsi karnını doyurdu. Yemek ve süt ise hiç dokunulmamış gibi aynen kaldı(Nursî, 2005: 170).”

Bediüzzaman bu rivayetin kaynağı ve sıhhati hakkında herhangi bir görüş bildirmese de bu rivayet birçok sahih kaynakta nakledilmektedir(Ahmed b. Hanbel, 2/465-466; Nesâî, 7/432; Ebû Nu'aym, 1/425; Heysemî, 8/302-3003; Kadı İyâz, 1/565-566; Müttakî el-Hindî, 13/149; Ali el-Kârî, 1/610-611).

11. Hz. Ali'nin Dügün Yemeğinde Tezahür eden Mucize

Bediüzzaman on birinci misal olarak zikredeceği rivayet için herhangi bir kaynak belirtmez. Bu rivâyetin sadece sahih bir nakil ile geldiğini beyan etmekle yetinir ve akabinde şöyle der: “Hz.

⁵¹ Okıyye, vukıyye, vakıyye veya kısaca kıyye ve hokka isimleriyle de anılan okkanın farklı zaman ve bölgelerde değişen değerleri olmakla birlikte genel olarak 1288 grama tekabül eden bir ağırlık ölçüsü olduğu kabul edilir. Bkz. (Kallek, 2007: 33/338)

Ali ve Fâtımatü'z-Zehrâ'nın (ö. 11/632) düğün yemeğinde Resûl-i Ekrem (s) Hz. Bilal-i Habeşî'ye (ö. 20/641) 'dört beş avuç un ile hamur yoğrulup ekmek yapılmasını ve bir deve yavrusu kesilmesini' emretti. Emri yerine getiren Bilal-i Habeşî der ki: Ben yemeği getirdim. Mübarek elini üstünü vurdu. Sonra insanlar gruplar hâlinde gelip o yemekten yediler ve karınlarını doyurup gittiler. O yemekten geriye kalan miktar için yine bereketle dua etti. Hz. Peygamber'in (s) eşlerinden hepsine birer kâse gönderildi. Hem kendilerinin yemelerini hem de yanlarına gelenlere yedirmelerini emretti(Nursî, 2005: 170)."

Bu rivayet de öncekiler gibi bazı sahih hadis kaynaklarında mevcuttur(Taberânî, 223/410; Heysemî, 9/207-208; Kadı İyâz, 1/571; Ali el-Kârî, 1/616-617).

12. Hz. Fâtıma'nın Pişirdiği Yemekte Tezahür eden Mucize

Bediüzzaman on ikinci misalde yine kaynak adı vermez. Mucizevî olayı rivayet eden râvî silsilesini zikreder. Ehl-i Beyt'ten olan bu silsile Hz. İmam-ı Cafer-i Sadık (ö. 148/765) ile başlar. Bu rivayeti o, babası İmam Muhammed el-Bakır'dan (ö. 114/733 [?]), o da babası Zeynelâbidin'den (ö. 94/712) nakleder. Zeynelâbidin ise rivayeti Hz. Ali'den nakleder. Rivayet şöyledir: Hz. Fâtıma sadece kendisi ve eşi için iki kişilik yemek pişirir. Sonra Hz. Ali'ye beraber yemek yemeleri için Allah Resûlünü (s) davet etmesini söyler. Hz. Ali'nin davetine icabet eden Resûl-i Ekrem (s) o yemekten her bir hanımına birer kâse gönderilmesini emreder. Hz. Fâtıma der ki: Üçümüze ve çocuklarıma birer kâse ayırdıktan sonra tenceremizi kaldırdık, daha dolup taşıyordu. Allah'ın iradesi ve izni ile o yemekten hayli zaman yedik(Nursî, 2005: 171)."

Bu rivayet, bir önceki gibi Kütüb-i Sitte'nin dışındaki bazı sahih kaynaklarda zikredilmektedir(İbn Sa'd, 1/146-147; Kadı İyâz, 1/567; Süyûtî, 2/81; Ali el-Kârî, 1/612).

13. Hz. Ömer'in Naklettiği Mucize

Bediüzzaman on üçüncü misale başlarken zikredeceği rivayetin Ebû Dâvûd, Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855) ve Beyhakî (ö. 458/1066) gibi çok sadık muhaddisler tarafından müteaddit tariklerle H. Ömer'den nakledildiğini söyler. Rivayet şöyledir: "Allah Resûlü (s) Hz. Ömer'e 'Ahmesî kabilesinden gelen dört yüz kadar atlıya yolculuk için azık ve yiyecek ver!' diye emreder. Hz. Ömer cevaben 'Ey Allah'ın Resûlü! Mevcut yiyecek birkaç sa'dır. Hepsi oturmuş bir deve yavrusu kadardır.' deyince Hz. Peygamber (s) emrini tekrar eder ve 'Git, ver!' der. Bunun üzerine Hz. Ömer gider ve yarım yük hurmadan dört yüz süvariye yetecek kadar azık verir. Rivayetin sonunda Hz. Ömer o zahirenin hiç azalmadığını, sanki hiçbir şey verilmemiş gibi kaldığını ifade eder(Nursî, 2005: 172)."

Hz. Ömer'den gelen bu rivayet Bediüzzaman'nın ismini verdiği üç kaynağın yanı sıra diğer bazı sahih kaynaklarda da mevcuttur(Ahmed b. Hanbel, 29/118; Ebû Dâvûd, t.y.: 4/360; Taberânî, 4/228; Beyhakî, 5/366-367; Kadı İyâz, 1/567; Süyûtî, 2/81; Ali el-Kârî, 1/612-613).

14. Hz. Câbir b. Abdullah el-Ensârî'nin Mucizevî Bereketle Babasının Borçlarını Ödemesi

Bediüzzaman diğer bazı örneklerde yaptığı gibi "On Dördüncü Misal" başlığı altında zikredeceği rivayete geçmeden önce bu rivayetin başta Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'leri olmak üzere birçok sahih kaynakta geçtiğini belirtir. Akabinde konuyla ilgili rivayeti şu şekilde nakleder: "Hz. Câbir'in babası vefat eder. Borcu çok ve borçlu olduğu kişiler Yahudiler imiş. Hz. Câbir, babasının asıl malını alacaklılara vermeyi teklif eder. Ancak onlar buna razı olmaz. Öte yandan borç, babasının bağında yetişen mahsul hiçbir yere sarf edilmeden aralıksız olarak

senelerce verilse bile yine kâfi gelmeyecek kadar çok imiş. Hz. Câbir'in çaresiz kaldığı böylesine zor bir durumda Allah Resûlü (s) bağdaki meyvelerin toplanıp harman edilmesini emreder. Emir yerine getirilince Hz. Peygamber (s) harmanın içinde gezer ve dua eder. Sonra Hz. Câbir o harmandan babasının bütün borçlarını öder. O kadar çok sarfiyata rağmen harmanda yine de bir yıllık mahsul kalır. Başka bir ifadeyle bütün borçlar, sadece Hz. Peygamber'in duası neticesinde gelen bereketle Allah'ın rahmet hazinesinden ödenir. Alacaklı olan Yahudiler bu duruma çok hayret eder(Nursî, 2005: 172-173).”

Söz konusu rivayet Bediüzzaman'ın kaynak olarak gösterdiği iki eserden biri olan Buhârî'nin *Sahîh*'inin yanı sıra diğer birçok sahih tabakat ve hadis kitaplarında nakledilmiştir(İbn Sa'd, 3/425; Ahmed b. Hanbel, 23/197-198; İbn Mâce, 2/813; Nesâî, 6/156; Taberânî, 9/67; Beyhakî, 6/149-150; Kadı İyâz, 1/568; Süyûtî, 2/87; Ali el-Kârî, 1/613). Ancak tespit edebildiğimiz kadarıyla ikinci kaynak olarak zikredilen Müslim'in *Sahîhi*'nde Hz. Câbir'den gelen böyle bir rivayet mevcut değildir. Süyûtî (ö. 911/1505), *el-Hasâisü'l-kübrâ*, adlı eserinde bu rivayeti *ehrace's-şeyhân* ifadesiyle Buhârî ve Müslim'e isnat eder(Süyûtî, 2/87). Bu ifadenin de bir sehiv eseri olduğu söylenebilir. Zira birçok muhaddis onu sadece Buhârî'ye nispet etmektedir. Örneğin Humeydî (ö. 488/1095), *el-Cem' beyne's-Sahîhayn* adlı eserinde bu rivayeti “Sadece Buhârî'nin Tahriç Ettiği Hadisler” başlığı altında zikreder(Humeydî, 2/364-365). Kadı İyaz'ın *Şifa*'sını şerh eden Ali el-Kârî (ö. 1014/1605) de Humeydî gibi bu rivayeti sadece Buhârî'ye isnat etmektedir(Ali el-Kârî, 1/613).

15. Bir Gazvede Aç Kalan Ordunun Mucizevî Bir Bereketle Doyurulması

Bediüzzaman bu misale başlarken zikredeceği rivayet için yukarıda olduğu gibi numune kabilinden iki kaynak eserin müellifinin adını verir. Ancak bu iki isim bir öncekinde zikredilenlerden farklıdır. Bediüzzaman'ın muhakkik olarak nitelediği bu iki muhaddis Tirmizî ve Beyhakî'dir. Akabinde Ebû Hüreyre'den gelen rivayeti nakleder: “Bir gazvede –başka bir rivayette Tebuk gazvesinde- ordu aç kaldı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s) ashabına ‘Bir şey var mı?’ diye sordu. Ben ‘heybede biraz hurma var’ dedim. (Bir rivayete göre hurmaların sayısı on beş imiş.) Getir diye emretti, ben de getirdim. Mübarek elini daldırdı ve bir avuç alıp bir kaba koydu. Ardından bereketle dua buyurdu. Sonra onar onar askeri çağırdı. Hepsisi o hurmadan yedi. Herkes karnını doyurunca bana ‘Getirdiğini al götür, onu muhafaza et ve içine koyduğün kabı boşaltma!’ dedi. Bu duanın bereketiyle Hz. Osman'ın şehit edilmesine kadar geçen sürede tükenmeyen o hurmadan yedim. Hz. Osman'nın şehit edildiği sırada o hurma, kabıyla birlikte yağmalandı(Nursî, 2005: 173).”

Rivayetin bu vechi Kadı İyâz'ın *Şifâ*'sında mevcuttur. Diğer bir vechi ise Bediüzzaman'ın yukarıda kaynak gösterdiği iki eserin yanı sıra birçok sahih hadis kayağında nakledilmektedir(Ahmed b. Hanbel, 14/276-277; Tirmizî, 6/167; Bezzâr, 17/13; İbn Hibbân, 4/1574; Ebû Nu'aym, 1/434; Beyhakî, 6/110-111; Kadı İyâz, 1/569; Ali el-Kârî, 1/613-614).

16. Bir Bardak Sütte Tezahür Eden Mucize

Bediüzzaman bölümün on altıncı ve son misalini zikretmeden önce bu rivayetin başta Buhârî'nin *Sahîh*'i olmak üzere birçok sahih eserde nakledildiğini beyan eder. Akabinde Hz. Ebû Hüreyre'den gelen rivayeti şu şekilde özetler: “Acıkmış olan Hz. Ebû Hüreyre, Allah Resûlü'nü (s) takip ederek onun evine varır. Birlikte girdikleri evde hediye olarak getirilmiş bir bardak süt görürler. Hz. Peygamber (s) ona ‘Ehl-i Suffe'yi çağır!’ der. Bu sütün ancak kendisine yeteceğini düşünen Hz. Ebû Hüreyre, Hz. Peygamber emrettiği için emri yerine getirir ve sayıları yüzü geçen

Ehl-i Suffe'yi toplayıp getirir. Bu kez Hz. Peygamber 'Sütü onlara içir!' der. Hz. Ebû Hüreyre bardaktaki sütü sırayla onlara ikram eder. Biri içip doyunca diğerine vermek suretiyle herkese o bardaktaki süttten içirir. Süttten içmeyen sadece Hz. Peygamber (s) ile Hz. Ebû Hüreyre kalır. Hz. Peygamber (s) 'Ben ve sen kaldık, sen de iç!' buyurunca o da içer. Sütü içtikçe Hz. Peygamber'in (s) 'İç!' ısrarına binaen süttten artık içemeyecek duruma gelince Hz. Ebû Hüreyre 'Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki yer kalmadı ki içeyim' der. Sonra Hz. Peygamber (s) geriye kalan sütü alır, besmele çekerek ve Allah'a hamd ederek içer(Nursî, 2005: 174).”

Bu son rivayet de Bediüzzaman'ın beyanına mutabık olarak başta Buhârî'nin *Sahîh*'i olmak üzere birçok sahih hadis kaynağında geçmektedir(Buhârî, 8/96; Ebû Nu'aym, 1/432; Hâkim, 3/17; Beyhakî, 6/101-102; Kadı İyâz, 1/569-570; Süyûtî, 2/80-81; Ali el-Kârî, 1/614-615).

Sonuç

Bediüzzaman, “*Mu'cizât-ı Ahmediye Risalesi*” adıyla telif ettiği *On Dokuzuncu Mektub*'un “Yedinci Nükteli İşaret” başlığı altında Hz. Peygamber'in (s) duasıyla yemeklerin bereketlenmesine dair mucizeleri anlatan on altı rivayet zikretmiştir. Bu rivayetlerden dokuz tanesinde (1, 4, 7, 8, 9, 13, 14, 15, 16. Misal) hem kaynak ismi vermiş, hem de rivayetin ilk râvîsini ya da râvîlerini belirtmiştir. Bunlar arasında sadece “On Dördüncü Misal” başlığı altında zikredilen rivayet için verilen iki kaynaktan birinde sehiv söz konusudur. Şöyle ki: Bu rivayet, Bediüzzaman'ın kaynak olarak gösterdiği iki eserden biri olan Buhârî'nin *Sahîh*'inde nakledildiği hâlde tespit edebildiğimiz kadarıyla ikinci kaynak olarak zikrettiği Müslim'in *Sahîhi*'nde mevcut değildir. Diğer altı rivayette (2, 3, 5, 6, 10, 11, 12. Misal) ise Bediüzzaman, kaynak ismi belirtmeden sadece rivayetin ilk râvîsini zikretmekle ve sahih bir nakil ile bize ulaştığını belirtmekle yetinmiştir. Yukarıdaki tek istisna dışında kaynağını belirttiği dokuz rivayet, onun zikrettiği kaynakların yanı sıra birçok sahih kaynakta da yer almaktadır. Rivayetlerin lafızları ve anlatılan olaylar, mana ile rivayetten kaynaklanan bazı küçük nüansların dışında kaynaklardaki metinlere tamamen mutabıktır. Bediüzzaman'ın ele aldığımız risalesindeki bu bölümün temel kaynağının diğer bölümlerde olduğu gibi Kadı İyâz'ın *Şifâ*'sı olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Acar, T., & Keleciođlu, H. (2010). Maddenin farklı fonksiyonlaşmasını belirleme tekniklerinin karşılaştırılması: GADM, LR ve MTK-OO. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(2), 639-649.
- Ahmed b. Hanbel. (2001). *Müsnedü'l-imâm Ahmed b. Hanbel* (Ş. el-Arnaût vd., Yay.). Beyrut: Müessesetü'r-Risâle.
- Ali el-Kârî. (1411). *Şerhu's-Şifâ fi huķûķi'l-Muştafâ*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Beyhakî, E. B. A. b. el-Hüseyn. (1405). *Delâilü'n-nübüvve ve ma'rifetü aķvâli's-şeri'a*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Bezzâr, E. B. A. b. A. b. Abdilhâlik el-Bezzâr. (1988-2009). *Müsnedü'l-Bezzâr* (M. Zeynullah vd., Yay.). Medine: Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikem.
- Buhârî, E. A. M. b. İ. b. İbrâhîm el-Cu'fî. (1422). *Saķîhu'l-Buhârî*. Beyrut: Dâru Tavki'n-Necât.
- Ebû Dâvûd, S. b. el-Eş'as b. İ. es-Sicistânî. (t.y.). *Sünenü Ebî Dâvûd* (M. M. Abdülhamîd, Yay.). Beyrut: el-Mektebetü'l-asriyye.
- Ebû Nu'aym el-İsfahânî, E. N. A. b. A. b. İ. (1986). *Delâilü'n-nübüvve* (M. R. Kal'acî & A. Abbâs, Yay.). Beyrut: Dâru'n-Nefâis.
- Esed, M. (2000). *Kur'an Mesajı, Meal-Tefsir* (C. Koytak & A. Ertürk, Çev.). İstanbul: İşaret Yayınları.
- Hâkim en-Nisâbüri, E. A. M. b. A. b. M. el-Hâkim. (1411). *el-Müstedrek ale's-Saķîhayn* (M. A. Atâ, Yay.). Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Heysemî, E. H. N. b. A. b. S. el-Heysemî. (1994). *Mecma'u'z-zevâid ve menba'u'l-fevâid* (H. el-Kudsî, Yay.). Kahire: Mektebetü'l-Kudsî.
- Humeydî, M. b. Fütûh. (2002). *el-Cem' beyne's-Sahîhayn* (A. H. el-Bevvâb, Yay.). Beyrut: Dâru İbn Hazm.
- İbn Ebî Şeybe, E. B. E. b. E. Şeybe. (t.y.). *el-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsar* (K. Y. el-Hût, Yay.). Riyad: Mektebetü'r-Rüşd.
- İbn Mâce, E. A. M. b. Y. el-Kazvinî. (t.y.). *Sünenü İbn Mâce*. Beyrut: Dâru İhyai'l-Kütübi'l-Arabiyye.
- İbn Hibbân, E. H. M. b. H. b. A. el-Büstî. (1988). *Saķîhu İbn Hibbân* (Ş. el-Arnaût, Yay.). Beyrut: Müessesetü'r-Risâle.
- İbn Sa'd, E. A. M. b. S. b. M. el-Kâtib. (1990). *et-Tabaķâtü'l-kübrâ* (M. A. Atâ, Yay.). Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Kadı İyâz, E. F. İ. b. M. b. İyâz el-Yahsubî. (1407). *eş-Şifâ bi-ta'rîfi huķûķi'l-Muştafâ*. Ammân: Dâru'l-Feyhâ.
- Kallek, C. (2007). Okka. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 33(338-339). İstanbul: TDV Yayınları.
- Müslim b. Haccâc, E. H. M. b. el-Haccâc b. M. el-Kuşeyrî. (t.y.). *Saķîh-i Müslim* (M. F. Abdalbaki, Yay.). Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-'Arabî.

- Müttakî el-Hindî, A. b. H. b. A. b. Kādîhân. (1981). Kenzü'l-'ummâl fî süneni'l-aqvâl ve'l-ef'âl (B. Hayâtî & S. es-Saka, Yay.). Beyrut: Müessesetü'r-Risâle.
- Nesâî, E. A. A. b. Ş. b. A. en-Nesâî. (2001). es-Sünenü'l-kübrâ (H. A. Şelebî, Yay.). Beyrut: Müessesetü'r-risâle.
- Nursî, B. S. (2005). Mektûbat. İstanbul: Söz Basım Yayın.
- Taberânî, E. K. M. b. A. b. E. T. (1994). el-Mu'cemü'l-kebîr (H. b. A. es-Selefi, Yay.). Kahire: Mektebetü İbn Teymiye.
- . (t.y.). el-Mu'cemü'l-evsat (T. b. I. b. M.-A. b. İ. el-Huseynî, Yay.). Kahire: Dâru'l-Haremeyn.
- Süyûtî, E. F. C. b. A. b. M. el-Hudayrî. (t.y.). el-Haşâ'işü'l-kübrâ. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Tirmizî, E. İ. M. b. İ. b. S. (1998). Sünenü't-Tirmizî (B. A. Ma'rûf, Yay.). Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî.